

INTERPELLATION TILL STATSRÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2021-04-22
Besvaras senast
2021-05-06

Till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:669 Åtgärder mot analfabetismen i Sverige

Jag har egna erfarenheter av att ha analfabetiska föräldrar, och jag och två systrar som också var analfabeter lärde oss på eget bevåg läsa och skriva. När jag kom till Sverige som politisk flykting hade jag med europeiska mått mätt räknats som analfabet. Jag vet alltså hur svårt det är för många människor som kommit hit och som är analfabeter, särskilt om man flytt hals över huvud.

När man kommer med krigets traumatiska upplevelser i bagaget till ett land som man inte känner håller man fast vid det som man är van vid. Man byter inte kultur som man byter skjorta. Gamla vanor, sedvänjor och mentaliteter inpräntade i människors medvetanden sedan århundraden finns kvar. Det gäller inte minst kvinnosynen.

Man söker sig gärna till dem som är i samma situation. Det uppstår enklaver där man bevarar sederna, vanorna och föreställningarna som var rådande i det land man lämnade. En av de saker som bevaras är analfabetismen, vilket särskilt gäller kvinnor i hederskulturen eftersom många hade varit barn själva när de giftes bort och ingick äktenskap för att familjen inte kunde försörja flickorna. Jag möter många kvinnor som är analfabeter både som kommit till Sverige för 30 år sedan och även många som kommit för 5 år sedan. Många unga flickor och pojkar som är födda i Sverige och många som kommit till Sverige har föräldrar som är analfabeter eller har fått en mycket klen utbildning och kanske inte ens vet vad en skola är. Under de år som kriget i Mellanöstern och delar av Afrika pågått har de i stora delar av regionen, men också på grund av fattigdom och hederskultur, självklart inte fått chansen att gå i skolan eller så har det inte funnits några fungerande skolor.

De som kom efter det att konflikterna i Mellanöstern blossade upp är oförberedda på vart de kommer. De har med sig sin patriarkala kvinnosyn och sin föråldrade hederskultur. Många är lågutbildade eller analfabeter. Samtidigt har främlingsfientligheten, rasismen och segregationen ökat.

Det är i dessa segregerade förorter som analfabetismen kan leva vidare. Den drabbar i första hand kvinnorna. När en förälder, eller kanske till och med båda föräldrarna, är analfabet drabbas i sin tur barnen. Föräldrarna förstår inte sina barn och barnen inte sina föräldrar. I oktober 2012 uppmärksammade Sveriges Radio i en serie reportage analfabetism bland vuxna på sfi. Det är nio år sedan. Analfabetismen är ett sällan diskuterat problem, trots att vi vet att det bevaras i

segregationen. Ur låg utbildning och analfabetism växer svårartade sociala problem som rör vårt samhälle i dess helhet.

Många som går på sfi (i Borlänge), har haft kort eller ingen skolgång alls i det land de lämnat. Av drygt 19 000 av kursdeltagarna förra året var det ingen som hade mer än tre års tidigare utbildning, enligt reportaget i SR i oktober 2012.

I stora delar av landet, inte minst i storstäderna, finns det stora grupper som är analfabeter. I mitt arbete för kvinnors och barns rättigheter träffar jag dagligen vuxna människor, särskilt kvinnor, som är analfabeter, det vill säga de har inte kunnat gå i skolan. De har inte fått chansen på grund av fattigdomen och den förhärskande hederskulturen i hemlandet. Många av dessa kvinnor har blivit tidigt bortgifta – en del redan i 12-årsåldern – och därefter fött flera barn och fastnat i rollen som hemmafruar utan skola och utbildning.

I dag är sfi-utbildningen i Stockholm privatiserad till över 85 procent. Många gånger har kvinnorna berättat för mig om undermålig utbildning. Varken sfi eller de vanliga skolorna har några särskilda erfarenheter av att jobba mot analfabetism. När jag arbetade som skolkurator i Botkyrka på våren 2001 upptäckte jag att nästan samtliga unga invandrabarn hade stora svårigheter i grundskolan och att deras föräldrar helt saknade egna erfarenheter av vad det innebär att gå i skolan – ännu mindre vad det innebär att gå i skolan i ett land som Sverige. Majoriteten av de invandrabarn jag då mötte var födda i Sverige.

Jag har svårt att tänka mig att situationen blivit bättre sedan dess.

Man säger att det i dag är svårt att finna rätt kompetens för att undervisa eleverna på deras modersmål och att det är dyrt att utvidga och utveckla den kompetens som finns. Regeringen borde helt enkelt satsa mer på sfi och stoppa privatiseringar av sfi, och är det något som definitivt inte ska ske i privat regi så är det sfi-undervisningen. Den hänger så nära samman med kampen mot segregation, diskriminering och rasism att den inte kan överlåtas till några privata företag att ombesörja. Det är en hela samhällets angelägenhet, innebär ett statligt ansvar. Och det ansvaret ska inte delegeras till privatföretag.

Nyamko Sabuni, tidigare jämställdhetsminister och biträdande utbildningsminister, menade 2012 att det viktigaste för gruppen nyanlända analfabeter är praktik och arbetsintroduktion, framför papper och penna i skolbänken. Med all respekt för all forskning om livslångt lärande och

möjligheterna att man kan lära sig mycket i och av jobbet, men jag tror att detta är otillräckligt om man vill ta itu med analfabetismen. Hur ska en människa klara sig i vårt alltmer digitaliserade samhälle om man inte kan läsa och skriva?

Vi har haft en kraftig asylinvandring. Den här gruppen av människor består till stor del av lågutbildade för vilka det inte har funnits någon politisk beredskap att möta, oavsett regering. Insikten om problemets allvar saknas och dess roll när det gäller segregationen diskuteras sällan.

Senaste tiden har jag kommit i kontakt med barn till analfabetiska föräldrar, ofta unga starka kvinnor och flickor som är födda och uppvuxna i storstädernas socioekonomiskt utsatta områden, som inte fått stöd hemifrån eller ringa förståelse från skolan. En av dem berättar för mig hur det varit:

Att växa upp med analfabetiska föräldrar är ett handikapp, och barnen känner skam och skuld när deras föräldrar varken kan språket eller förstår barnens behov av att gå i skolan och sedan möter ringa förståelse från skolan sida för deras situation.

Det finns dock undantag. Jag har mött några av dem också. En av dem berättade:

”Jag växte i en liten by i Turkiet med föräldrar som var analfabeter. Jag har under senare tid blivit allt mer intresserad av hur man som barn till sådana föräldrar kan lyckas gå ut grundskola och gymnasium och sedan klara av en eller flera högskoleutbildningar. Jag har klarat av att gå på universitetet och är idag socionom till yrket. Så därför bestämde jag mig för att hjälpa barn till föräldrar som är analfabeter.”

En annan yrkesverksam kvinna sade till mig, ”Jag märker också i mitt dagliga arbete att personalen i skolan saknar kunskap om detta ämne och hur man ska kunna stötta och hjälpa dessa elever som har analfabeter som föräldrar”.

Men det var undantag. Min uppfattning är att en sund integrationspolitik måste grunda sig på att vi inte ska ha några sådana undantag. Alla ska ha samma rättigheter och ges möjligheter.

Sverige har länge varit ett starkt välfärdsland med hög utbildningsnivå. Bildning och utbildning har varit viktiga delar i den svenska folksjälen. Denna

möjlighet saknar tyvärr många människor, inte minst många kvinnor men också barn i flera av våra utsatta områdens skolor.

Med anledning av ovanstående vill jag ställa följande frågor till utbildningsminister Anna Ekström:

1. Vilka åtgärder kommer ministern och regeringen att vidta för att stärka de barn som har föräldrar som är analfabeter?
2. Avser ministern och regeringen att göra en kartläggning av antalet analfabetiska föräldrar och vuxna i Sverige?
3. Avser ministern och regeringen att ta initiativ för att utrota analfabetism?
4. Vilka åtgärder avser ministern och regeringen att vidta för att med förbättra den i dag skrala sfi-undervisningen och andra vuxenutbildningar för analfabeter?
5. Avser ministern och regeringen att vidta åtgärder för att barn vars föräldrar är analfabeter får förståelse och ges ett starkare stöd i grund- och gymnasieskolor än vad som sker i dag?

.....

Amineh Kakabaveh (-)

Överlämnas enligt uppdrag

Johan Welander